

تاسیس و جانشینی دولت‌ها

مؤلفان:

دکتر مجتبیٰ انصاریان

پژوهشگر حقوق بین‌الملل و استادیار دانشگاه پیام نور

دکتر جان طیبی

پژوهشگر حقوق بین‌الملل، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی

مجمع علمی و فرهنگی مجید

سرشناسه : انصاریان، مجتبی،
عنوان و نام پدیدآور : تأسیس و جانشینی دولتها/ مولفان مجتبی انصاریان، سبحان طیبی.
مشخصات نشر : تهران: مجد، ۱۳۹۶.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۸۶۴-۱

وضعیت فهرست نویسی : فیا
موضوع : جانشینی دولتها
موضوع : State succession
موضوع : دولت -- تاریخ
موضوع : State, The -- History
موضوع : حقوق بین الملل
موضوع : International law
شناسه افزوده : طیبی، سبحان،
رده بندی کنگره : KZ ۴۰۲۴/الف ۱۳۹۶ :
رده بندی دیویی : ۳۴۱/۲۶ :
شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۴۰۵۴۹

هرگونه تکثیر کامل یا بخشی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
مجله «تخلیف» را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

تأسیس و جانشینی دولتها

مولفان: دکتر سید انصاریان / دکتر سبحان طیبی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۷ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و مندرج «جد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۸۶۴-۱

ISBN: 978-600-193-864-1

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۰۱۶۶۳۳۸۶

فروشگاه مرکزی: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل اول: دولت.....	۱۱
گفتار نخست: تأسیس دولت از ابتدای تشکیل جوامع سیاسی.....	۱۱
گفتار دوم: تأسیس دولت در مفهوم نوین.....	۱۳
گفتار سوم: مراد از دولت بر طبق حقوق بین الملل.....	۱۷
مبحث نخست: جمعیت دایمی.....	۱۷
مبحث دوم: سرزمین معین.....	۱۹
مبحث سوم: حاکمیت.....	۲۱
مبحث چهارم: حاکمیت (قدرت عالیه سیاسی).....	۲۲
فصل دوم: کلیات جانشینی.....	۲۳
گفتار نخست: تعریف و تعیین جانشینی.....	۲۴
گفتار دوم: اصول حاکم بر جانشینی.....	۲۷
مبحث نخست: حق تعیین سرءشت.....	۲۷
مبحث دوم: استمرار حاکمیت دولت ها.....	۳۰
مبحث سوم: عدم مداخله در امور داخلی دولت ها.....	۳۱
مبحث چهارم: احترام به حقوق بشر و آزادی های اساسی.....	۳۱
مبحث پنجم: حق حاکمیت ملت ها بر منابع و ثروت های خود.....	۳۲
گفتار سوم: نظریه های جانشینی.....	۳۲
فصل سوم: اشکال جانشینی.....	۳۵
گفتار نخست: استقلال.....	۳۵
گفتار دوم: جدایی.....	۳۶
گفتار سوم: تجزیه و فروپاشی.....	۳۷
گفتار چهارم: انتقال بخشی از سرزمین یک دولت به دولت دیگر.....	۳۸
گفتار پنجم: اتحاد دولت ها یا وحدت.....	۳۸
گفتار ششم: پیوستن.....	۳۹
گفتار هفتم: تسخیر.....	۴۰
گفتار هشتم: ناشی از توافق قدرت های بزرگ.....	۴۱

فصل چهارم: جانشینی و اموال ۴۳

گفتار نخست: مشروعیت جانشینی و تاثیر آن بر جانشینی در اموال ۴۳

گفتار دوم: اموال عمومی و خصوصی در کشور پیشین (رویه دولتی و قضایی) ۴۵

گفتار سوم: اموال نظامی ۴۸

گفتار چهارم: جانشینی بر مطالبات و اموال غیر عینی کشور ۵۰

گفتار پنجم: اموال در شکل های مختلف جانشینی ۵۲

مبحث نخست: انتقال بخشی از یک سرزمین به سرزمین دیگر ۵۲

مبحث دوم: استقلال دولت ها ۵۳

مبحث سوم: جدایی بخش از یک سرزمین ۵۳

مبحث چهارم: اتحاد دو یا چند دولت ۵۶

مبحث پنجم: انحلال و تجزیه کشورها ۵۸

فصل پنجم: جانشینی و دیون ۶۱

گفتار نخست: دیون در حالت انتقال بخشی از سرزمین یک دولت به دولت دیگر ۶۲

گفتار دوم: دیون در حالت انحلال و فروپاشی یک دولت ۶۲

گفتار سوم: دیون در حالت استقلال یک دولت ۶۲

گفتار چهارم: دیون در حالت اتحاد دو یا چند دولت ۶۳

گفتار پنجم: دیون در حالت جدایی بخشی از یک دولت ۶۳

گفتار ششم: دیون محلی ۶۴

گفتار هفتم: دیون کشور پیشین در قبال کشور ثالث ۶۵

گفتار هشتم: دیون کشور پیشین در قبال اشخاص حقیقی و حقوقی بیگانه و حقوق

مکتبسه ۶۷

فصل ششم: جانشینی و حقوق معاهدات ۷۱

گفتار نخست: وضعیت انتقال معاهدات ۷۲

گفتار دوم: معاهدات عینی ۷۵

گفتار سوم: معاهدات شخصی یا قراردادی ۷۷

گفتار چهارم: دولت پاک (مطهر) ۷۸

گفتار پنجم: جانشینی بر معاهدات میان ایران و اتحاد جماهیر شوروی (تا زمان تجزیه

یا فروپاشی) ۷۹

مبحث نخست: ایران فرای جانشینی ۷۹

مبحث دوم: ایران و تجزیه اتحاد جماهیر شوروی ۷۹

۸۳	فصل هفتم: کشور جانشین و نظام بین‌المللی
۸۴	گفتار نخست: تابعیت
۸۵	گفتار دوم: شناسایی دولت جانشین
۸۶	مبحث نخست: متغیرهای لازم جهت شناسایی
۸۶	مبحث دوم: ماهیت شناسایی
۸۷	مبحث سوم: تعهد، نزاکت یا اختیار به شناسایی
۸۹	مبحث چهارم: شناسایی و تاثیر آن در برقراری روابط رسمی و دیپلماتیک
۹۱	گفتار سوم: جانشینی و مسوولیت بین‌المللی
۹۲	گفتار چهارم: جانشینی و دولت ناتوان
۹۲	مبحث نخست: مولفه‌های دولت ناتوان
	مبحث دوم: امکان جرخش دولت ناتوان به تجزیه و جدایی - دولت جانشین به
۹۳	دولت ناتوان
۹۴	گفتار پنجم: جانشینی و سایر حرکات مالی بین‌المللی
۹۸	گفتار ششم: جانشینی و حقوق اخراج آن
۱۰۲	مبحث نخست: کردستان
۱۲۴	مبحث دوم: کاتالونیا
۱۲۹	مبحث سوم: تفاوت کاتالونیا و کره شمالی
۱۳۲	جمع بندی
۱۳۵	فصل هشتم: جانشینی و مسوولیت بین‌المللی
۱۳۶	گفتار اول: اثرات جانشینی دولت‌ها و تعهدات بین‌المللی
	مبحث اول: اعمال مسوولیت در قبال یک اقدام غیرقانونی بین‌المللی، انجام شده
۱۳۶	توسط دولت پیشین قبل از تاریخ جانشینی دولت‌ها
	مبحث دوم: اعمال مسوولیت در قبال یک اقدام غیرقانونی بین‌المللی انجام شده در
۱۳۷	برابر دولت پیشین قبل از تاریخ جانشینی دولت‌ها
۱۳۷	مبحث سوم: موافقت نامه‌های تحریم و اقدامات یکجانبه
۱۳۸	مبحث چهارم: چندگانگی دولت‌های جانشین
۱۳۹	مبحث پنجم: دولت یا موضوع حقوق بین‌الملل
۱۳۹	مبحث ششم: اقدامات غیرقانونی بین‌المللی با داشتن شخصیت دائمی
۱۳۹	مبحث هفتم: حمایت دیپلماتیک
۱۴۰	گفتار دوم: مقررات مربوط به موارد خاص جانشینی کشورها
۱۴۰	مبحث اول: انتقال بخشی از قلمرو یک دولت
۱۴۰	مبحث دوم: تفکیک بخش‌های یک دولت

- مبحث سوم: ادغام دولت ها ۱۴۲
- مبحث چهارم: الحاق یک دولت به یک کشور موجود دیگر ۱۴۲
- مبحث پنجم: دولت رها شده یا منحل ۱۴۲
- مبحث ششم: دولت های جدید مستقل ۱۴۲
- مبحث هفتم: مسوولیت و شناسایی نامشروع ۱۴۳
- منابع ۱۴۵

پیشگفتار

چو شادی بکاهی بکاهد روان
خرد گردد اندر میان ناتوان
"فردوسی"

در نظام بین الملل که با وجود کشورها به مثابه مهم ترین بازیگر فعال در آن، حقوق بین الملل شکل می گیرد، کل دولت ها ثابت نیست و با وجود آن که در بحث سرزمین به عنوان یکی از مولفه های اساسی دولت بر ثابت بودن سرزمین یعنی مشخص و معین بودن آن تاکید می شود این اسان وجود دارد که دولت ها در فرایند تغییر قرار گیرند و شکل پیشین آن ها با تغییرات حاصل شده دگرگون شود چنان چه بخشی از سرزمین خود را از دست دهند، سرزمینی را به دست آورند و قلمرو خود اضافه نمایند و یا این که با اتحاد خود، دولتی جدید به وجود آورند که البته این ساله به نسبت دیگر تغییرات کمتر می باشد.

به هر تغییر و تحولی یا تکمیل وقایع و انباشت تغییرات، روابط بین الملل از دامنظر باید نگرسته شود. اول آن که برای اجرای صحیح و عادلانه تغییر و تحول صورت گرفته قوانینی عادلانه و منطبق با حقوق بشر باید وجود داشته باشد. دوم آن که خود تحولات صورت گرفته منجر به بروز و ظهور عرف و قواعد حقوقی خواهد شد. و ساله مهم لزوم وجود قوانین در حوزه های مختلف از جمله جانشینی و اقدام بر اساس آن می باشد.

حقوق بین الملل جانشینی که از گرایش های حقوق بین الملل می باشد به دلیل تغییر اساسی در ماهیت دولت که در نتیجه در شکل نظام بین الملل نیز اثرگذار بوده بسیار مهم و حساس است چرا که روابط دولت ها با یکدیگر و حضور و مشارکت دولت جانشین^۱ در سازمان های بین المللی و تصمیم های جهانی وابسته به خواست و اراده دولت جدید می باشد.

«بعد از پایان جنگ سرد، مسایل مربوط به دولت جانشین به طور چشمگیری توسعه پیدا کرد. این حوزه بسیار وسیع و پیچیده می‌باشد و به طور غیرقابل شکی یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مجادله‌ای و اختلاف‌زا در حقوق بین‌الملل است».^۱

بنابراین با این توضیح باید بیان نمود حقوق جانشینی کشورها علاوه بر توضیح فرایند تغییرات سرزمینی درخصوص نحوه‌ی انتقال و استمرار حقوق و تعهدات از دولت پیشین^۲ به کشور جانشین قواعدی را مشخص می‌کند که باید بر طبق یا در راستای آن اقدام نمود. بحث تاسیس و جانشینی دولت‌ها که یکی از سرفصل‌های زیرمجموعه تابعین حقوق بین‌الملل است، تحت یک عنوان درسی در مقطع کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل در نظر گرفته شده است. در این راستا با وجود اهمیت موضوع، منابع گسترده‌ای به زبان فارسی در این خصوص وجود نداشته و ضرورت وجود منبع درسی احساس می‌گردید. با این وجود، جهت سهولت دسترسی دانشجویان به منبعی مشخص در خصوص تاسیس و جانشینی دولت‌ها، اقدام به بیفاسریش رو گردید. قطع به یقین این اثر خالی از اشکال نبوده اما مولفان سعی بر آن داشته‌اند تا مطالب را تا حد امکان با رعایت چارچوب‌های علمی و سرفصل دانشگاهی نگارش نمایند. پایان از جناب آقای دکتر سید عباس حسینی نیک، مدیریت محترم انتشارات حقوقی مبتلا به سبب نگاه مثبت و موثر به این اثر علمی و سرکار خانم یوسفی و سرکار خانم رحمانی و آقای سلیمانی به سبب پیگیری و چاپ اثر کمال سپاس و امتنان را داریم. خداوندگار عالم را سپاس که منتهای ستایش از آن اوست.

جنتی انصاریان سبحان طیبی

1. Patrick Dumberry, 2007, *State Succession to International Responsibility*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston.

2. Predecessor State